

RALF HERMANN

An der Meesche 33, 38312 Cramme, Duitsland
sandmuseum@gmx.de

HET 'DEUTSCHES SANDMUSEUM'

Jaar in jaar uit nemen vakantiegangers een zakje zand als herinnering mee naar huis. Enkele van hen beginnen in de loop der jaren een kleine zandverzameling op te bouwen. Zo verging het de meeste zandverzamelaars. En daarop vormde Ralf Hermann - die met zijn eerste 'zandjes' in 1988 begon - geen uitzondering. Rond 1997 had hij een bescheiden verzameling opgebouwd van zo'n 450 zandmonsters. Inmiddels zijn het er 28.000: een heel museum vol.

Van privécollectie tot museum

Toen ik na jarenlang verzamelen van zand in contact kwam met andere zandverzamelaars, werd het mij duidelijk dat het verzamelen van zand pas echt zinvol wordt, als de verzamelaar zelf probeert te begrijpen wat er precies in zijn zandmonsters zit. Pas dan ontstaat de echte fascinatie voor het verzamelen van zand. Toen begreep ik ook dat het verzamelen van zand veel meer kon zijn dan het 'just for fun' bij elkaar zoeken van 'zandjes', en dat het vooral ging om de kwalitatieve inhoud van de verzamelde monsters. Die kwaliteit wordt overigens vooral bepaald door de toevallige samenstelling van een zandmonster; het is beslist niet zo dat de beste monsters alleen maar op 'spectaculaire' vindplaatsen verzameld kunnen worden. Als je op alle mogelijke plaatsen zand verzamelt, zitten daar zeker hoogwaardige monsters tussen. Na 25 jaar verzamelen werd die stelling zonder meer bewezen.

Rond 1997 begon ik mijn zandverzameling exponentieel uit te breiden. Binnen een paar jaar groeide mijn collectie uit tot een van de grootste privé-verzamelingen van recent zand ter wereld. Hij telt op dit moment 28.000 zandmonsters. Terwijl de collectie zandmonsters groeide, nam ook de verzameling van objecten, die op de een of andere manier met zand te doen hebben, toe. Daaronder bevonden zich zoveel uiteenlopende dingen, dat de gedachte ontstond om ze ten toon te stellen voor een breed publiek. Zo werd het 'Deutsches Sandmuseum' geboren. Aanvankelijk omvatte het museum alleen mijn privé-collectie zandmonsters aangevuld met allerlei zandgerelateerde objecten. Toen werd de veelzijdigheid van het thema 'zand' echter pas volledig duidelijk. De bestaande geologische musea bleken niet in staat om de cultuurhistorische waarden van het thema 'zand' goed te behandelen. Daarom wilde het Sandmuseum deze lacune opvullen.

Afbeelding 1.
Mooie, afgeronde
granaatkorrels uit
zand van Moreaki
Beach (Nieuw Zee-
land). Beeldgrootte:
3,5 x 5,5 mm.

Afbeelding 2.
Een zeldzaam
groen 'breukzand'
dat bestaat uit het
mineraal Amazo-
niet uit Lydenburg
in Zuid-Afrika.
Beeldgrootte:
7 x 11 mm.

Afbeelding 3.
'Sterrezand' bestaat
er in allerlei soor-
ten. Dit monster
van Ile des Prins in
Nieuw Caledonië
laat heel goed de
afgesletten forami-
feer-skeletjes zien.
Beeldgrootte:
12 x 18 mm.

Afbeelding 4.
Vulkaanstrand met
mooi afgeronde
olivijn-korrels van
het Galapagos-
eiland Floreana.
Beeldgrootte:
7,5 x 11,5 mm.

Afbeelding 5.
Slechts zelden laat
een Maleisisch zand
een zo grote variëteit
aan foraminiferen
zien als dit monster
uit Bachok. Beeld-
grootte: 7,5 x 11 mm.

Afbeelding 6.
Een gescheiden
fractie uit rivierzand
uit het Zwitserse
Fantanne: goud,
pyriet, granaat en
magnetiet, deels met
zeer goed herken-
bare kristalvorm.
Beeldgrootte:
2 x 3 mm.

Afbeelding 7.
Alleen al door de
combinatie van kleu-
ren is het Sodalith-
zand uit Brazilië met
zijn pyrietkorrels,
betoverend.
Beeldgrootte:
9 x 13 mm.

Gedurende de eerste jaren richtte het museum zich vooral op 'rondreizende' tentoonstellingen, die in allerlei openbare instellingen (van groot tot klein, inclusief natuurhistorische musea) het publiek informeerden over de interessante aspecten van het thema 'zand'. In 2009 vond het Sandmuseum echter een eigen gebouw in het plaatsje Cramme (nabij Wolfenbütel/Saltzgitter), waarin een permanente tentoonstelling kon worden ingericht, en waarin schoolklassen en andere groepen konden worden ontvangen. Deze permanente tentoonstelling kreeg de naam 'Sandwelten'. Niet alleen zand op zich, maar ook thema's als zandlopers, zandkunst, zand in het dagelijkse leven, in de industrie, in de natuur, etc. komen er aan bod.

Verein des Deutschen Sandmuseums e.V.

In 1997 kwamen enkele zandverzamelaars en vrienden van het Sandmuseum bij elkaar en richtten een vereniging op ter bevordering van onderzoek en documentatie op het gebied van de zandkunde ('psammologie'). Daarnaast stelde de vereniging zich ten doel om het verzamelen, registreren en archiveren van zandmonsters uit de hele wereld te stimuleren. Sinds de oprichting doen de leden van de vereniging hun uiterste best om verzamelaars te helpen bij hun hobby. Min of meer regelmatig geeft de vereniging een Nieuwsbrief uit, met nieuwtjes uit de zandwereld, informatie over de inhoud van zandmonsters, excursies voor zandliefhebbers, en allerlei andere informatie over het thema 'zand'. Elk jaar wordt het veelgeprezen 'verenigingszandje' uitgereikt, een bijzonder zandmonster als dank aan alle leden van de vereniging. In de afgelopen jaren waren dat bijvoorbeeld het bekende blauwe sodalithzand uit Brazilië, een ijzerpyrietzand uit de diepzee bij de Galapagos-eilanden, en een ijzerzand met groene mineralen als bijmengsel uit Liberia.

Zandarchief

De zandverzameling (het zandarchief) van het Deutsches Sandmuseum omvat inmiddels een van de grootste systematische collecties ter wereld (de bijgaande afbeeldingen geven een kleine selectie). Door het exact registreren van alle monsters werd het mogelijk een begin te maken met het in kaart brengen van zanden. Daarbij is niet alleen de vindplaats van belang, maar ook onderzoek naar de samenstelling ervan en microfotografie van elk monster. Het zandarchief omvat verschillende verzamelcategorieën:

1. De recente (huidige) zanden van de wereld. Bijzonder fotogeniek zijn in deze categorie de zanden met zware mineralen en met foraminiferen. In deze categorie heeft het museum ook een speciale documentatiecollectie van gescheiden zandonderdelen (bv. mineralen of biogene elementen uit zandmonsters).
2. Industriezanden (gescheiden en bewerkte zanden t.b.v. productieprocessen).
3. 'Schrijfzanden'. Dit zijn zanden die van de 16^e tot de 20^e eeuw werden gebruikt door schrijvers om natte inkt te laten drogen.

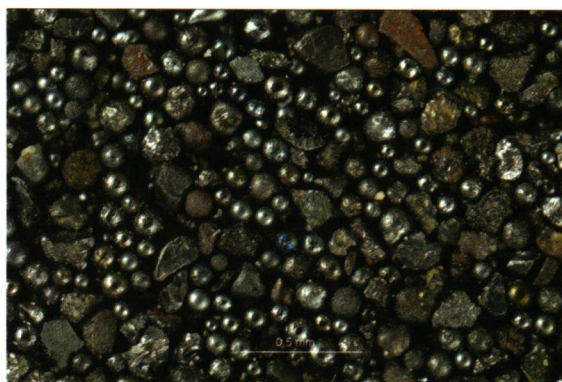
Sinds vele jaren bouwt de vereniging de 'World-Provinces-Index (WPI)' op, een hulpmiddel bij het systematisch ordenen van een zandverzameling. Binnenkort zal, wat dit betreft, een verzamelboek voor zandverzamelaars worden uitgegeven. Waarschijnlijk zal ook al in 2011 een start worden gemaakt met de publicatie van een reeks IBI-sheets (*International-*

Afbeelding 8. De mooiste schelpenzanden van Nieuw-Zeeland komen van het schiereiland Cormanuel. Ze be- koren vooral door de lilakleurige schelpfragmenten.

Afbeelding 9. Pyrietzand is regel- matig op de stranden van het Italiaanse eiland Elba te vinden. Een pyrietconcentra- tie, en een zo goed bewaard gebleven kristalvorm als in dit monster, is echter zeldzaam. Beeldgroot- te: 11 x 16 mm.

Afbeelding 10. Een concentraat van korrels uit een ijzerhoudende beekafzetting uit de omgeving van het Deutsches Sandmu- seum (Saltzgitter). Deze afzettingen werden vroeger geëxploiteerd voor de ijzerproductie.

Beach-Index). Deze index vormt een lijst van alle goed bereikbare vindplaatsen in een bepaalde streek, beschrijft ze en geeft er foto's van. Een ware 'zandcatalogus'.

Elk jaar organiseert het Deutsches Sandmuseum het *Internationales Sandtreffen*, een bijeenkomst waar zandverzamelaars elkaar kunnen ontmoeten en monsters kunnen ruilen. Een uitstekende aanvulling op de zandbijeenkomsten in Nederland en België.

ADRES EN CONTACT

Deutsches Sandmuseum e.V. An der Meesche 33, 38312 Cramme, Duitsland (dicht bij Saltzgitter, omgeving Hannover). Tel. 0049-(0)5341-14422. sandmuseum@gmx.de www.sandmuseum.de.

Alle foto's bij dit artikel: Deutsches Sandmuseum; Foto's: Alexander Heider.